

Treskoposten

Et medlemsblad for Gabriel Scott Selskabet
Nr 1 – torsdag 3. februar 2000 4. årgang

Program for Gabriel Scott Selskabet 2000

Lørdag 26. februar

kl. 14.00:

Årsmøte og valg på Brekkekjær Pensjonat
Medlemmer som har betalt kontingent, har
stemmerett.
Saker som skal tas opp på årsmøtet, må være oss i
hende innen 18. februar, det samme gjelder påmelding!

kl. 16.00: Snitter og bløtkake med kaffe/te kr. 95,-
Underholdning

Onsdag 8. mars

Vi arrangerer Scott-kveld sammen med Biblioteket i
Arendal (sted: Bibliotek-aulaen)

En dag i mai: Vi besøker Gaupholmen i Brekkestø, huset der Gabriel
Scotts bok «Vindholmens beskrivelse» foregår (kun for medlemmer)

31. august - 3. september: Gabriel Scott- Dagene

I år fokuserer vi på Scott som humorist, men
blander i litt grav-alvor.
Lokkemat: Asbjørn Arntzen, Tore Austad, Sturla
Ertzeid, Ole Geir Feste, Jakob Jervell m. fl

Medlemmene vil få nærmere opplysninger pr. brev om de tre sist-
nevnte arrangementene.

Brev fra formannen i Ga- briel Scott-Selskabet (års- melding)

Først et tilbakeblikk på 1999

Etter årsmøtet 19. februar -99 fikk Sel-
skabet ny formann. Den første forman-
nen, Ingjerd Modal, som har et hav av
energi og som startet Selskabet, har måt-
tet gi seg (foreløpig?) etter to år. Hun er
likevel med og trekker i trådene og har
påatt seg ansvaret for den delen av Selskabet som har med bokutgivel-
ser å gjøre. Den nye formannen er fra Kristiansand, født i 1941, har
bodd mye borte fra hjembyen, men flyttet tilbake til Sørlandet, nærme-
re bestemt Arendal, for fem år siden. Dessuten har hun hytte på Vestre
Vallesverd i Lillesand kommune.

Så over til jeg-formen: Det er litt hyggelig å være bosatt i
Arendal når man har sagt ja til å være formann. Bysten av Gabriel
Scott i Arendal sentrum, nærmere bestemt Pollen, er med å fortelle at
her bodde han mesteparten av livet. Biblioteket i Arendal bærer preg
av Gabriel Scott og har vist at de gjerne samarbeider med oss. Jeg har
dessuten truffet mange hyggelige mennesker i distriktet som har kun-
net fortelle om den gode Gabriel og som er glad for at Selskabet eksis-
terer. En del av disse var samlet i Scotts hjem, Maagereiaret, 24. mai.
Maagereiaret ligger på nordvestsiden av Tromøya, helt nede i sjøkan-
ten og ved innløpet til Arendal by. Heldigvis er stedet fortsatt i famili-
en. Det var en flott opplevelse for oss som var til stede denne pinseda-
gen. Via sønnesønn Arne og personer som hadde kjent Scott godt,
fikk vi sjansen til å bli bedre kjent med mennesket Scott.

I 1999 var det 125 år siden Gabriel Scott ble født, og i den
forbindelse hadde Selskabet to arrangementer på biblioteket i Arendal.
Det første var på selveste fødselsdagen, 8. mars, der vi delte ansvaret
med Agderposten. Det var dessverre en god del mennesker som ikke
fikk plass i aulaen denne kvelden og bare måtte vende nesen hjem
igjen. Andre kvelden, 19. mars, var det atskillig bedre plass. Begge
kvelder dreide det seg om sang og opplesing av Scott- litteratur

Fortsetter siste side.

Bjørg Adine Michalsen

«Jacobus» beundret Gabriel Scott

Tekst og foto:
Sven Kåre Larsen.

«Jacobus» var et av vårt lands mest
kjente litterære psevdonymer. Ikke
bare var han en ordets mester, men
også et menneske av de store. Hans
navn var Sigurd Jakobsen, og i fler-
foldige år hadde han sitt virke som
journalist i bl.a. «Karmøyposten»,
«Haugesunds Avis», «Haugesunds
Dagblad», «Tidens Tegn» i Oslo
og «Rogalands Avis» i Stavanger.

Etter mange år som skri-
bent «hoppet» han av, og slo seg
ned som free lancer. I 1958 kjøpte
han seg et stort hus i Lyngsvåg i
Spind, og dyrket her sin skrive-
kunst og skrev en rekke ypperlige
petitkåserier til Norsk Rikskring-
kasting. Dessuten leste han enormt
mye av sin kolossale boksamling,
om lag 10.000 bøker tilsammen.

«Jacobus» så dagens lys i
Skudeneshavn 16. april 1910. Al-
lerede som ganske ung fattet han
interesse for Gabriel Scott, en dik-
ter han satte umåte stor pris på. Det
kan her og nå understrekes at han,
som den bibliofile mann han var,
greide å få samlet alle bøker Scott
utgav. Han kom også i kontakt med
«Scotten» som han alltid kalte Ga-
briel, og de ble gode venner. – Jeg
var så heldig som ganske ung å bli
kjent med «Jacobus», og vi hadde
mange fine timer sammen, hvor
som oftest Gabriel Scott sto i sen-
trum. Disse stundene står for meg i
dag som noen av de mest dyrebare
i mitt liv. Varmen og menneskelig-
heten formelig lystet av hans vakre
brune øyne. For de mennesker som
har levd en stund vil hans små kå-
serier i NRK stå som glitrende ek-
sempler på ordets skjønnhet (han
var medarbeider i NRK helt fra
1930 og frem til sin død i 1992).

Han gav ut flere bøker,
og især «En fagergås på morgen-
kvisten» fra 1964 står mitt hjerte
nær. Det er i denne boka han kom-
mer inn på «Fiskeren Markus» i en
liten petit han kalte «Velkommen
igjen, Markus...» og som lyder
som følger:

«Markus kom inn i mitt liv i unge
år. Og kanskje er det han som er
skyld i at jeg sitter her, på en gård i
Lyngsvåg, med havet spillende
utenfor, med høns, ender, gjess og
sauer vankende omkring, og med
farvesprakende høst hvor du snur
øyet.

Markus. Han var jo en
evangelist. Og et evangelium har
han preket for meg. Evangeliet om
det enkle, om det å være fornøyd
med det små, med det som «ver-
den» ikke synes er så storartet.
Nettopp her synes jeg de gamle pi-
etistene hadde så rett. Like rett som

«Jacobus» – livskunstneren og «mannen med gullpennen» i
følge professor Francis Bull

de ny - ortodokse har galt, med alle
sine påspøtte påbud, krav og for-
mularer.

Ad åre har jeg kjøpt Ga-
briel Scott's bok om Markus fem
eller seks ganger. Alltid kom den
boken bort. Og på sett og vis var
jeg glad for det, bare den går videre
og ikke blir stående i en bokhylle
og samle støv. Midt i dette husker
jeg at boken heter ikke Markus,
men «Kilden eller Brevet om fiske-
ren Markus».

«Kilden» Er det ikke kil-
dene vi strekker oss etter, alle vi
som er tørste? Og her er vann å fin-
ne, vann av det rene slag. Et
oppkomme.

I 1925 lå jeg på det gamle
amtssykehuset i Stavanger. En dag
kom en liten gutt i sengen ved si-
den av meg. Han var nettopp ope-
rert og måtte ikke ha vann. Men
om natten kom han seg til å smette
ut av sengen og gå bort til vannkran-
nen, som sto så ukristelig lagelig
til. Jeg ringte som en besatt, og søs-
trene kom fykende og hindret gut-
ten fra å ta livet sitt med vann.

Om natten lå jeg og hørte
på ham. Han var fra Ombo i Ryfyl-
ke, og med ett kom et langt sukk
midt i halvørnska: «Å, Å den som
konne doppa aугeden i oppkåme-
kjellå!» Hvor mange ganger har
jeg siden i livet hatt samme tanken:
den som kunne doppa aугeden i
kjellå!

Og her, hos Gabriel Scott fant jeg
en kilde. For en rikdom denne
mannen eide i sin sjel!!! For et
hjetelag han hadde!!! For et syn
for natur og Guds ufattelige ska-

perverk!!! – La arbeidet ligge. La
maset hvile. La telefonen dure til
ingen nytte: ta og les «Kilden, eller
Brevet om fiskeren Markus»! Du
skal få lønn – en lønn som Norges
Bank aldri kan gi deg med sine kal-
de sedler, la de være prydet både
med bilder og vakre farver.
Skal jeg få gi deg bare en smake-
bit? Undres om du ikke renner av-
gårde til bokhandleren med en
gang, slik som jeg så ofte har gjort.
(Nå har jeg ellers tenkt å feste Kil-
den med en lenke til veggen i den
ene stuen, slik som de gjorde med
Bibelen i gammel tid). Slik står det
skrevet:

«- Gud » Markus løfter
blikket fra boken og lar det gli ut
over heien og havet, hvor himme-
len møter med fjernhet og fred. Her
står som en stille høitid av ordet,
det er ikke til å forstå, bare å bøie
sig i støvet, det er høit oppløftet
over tanken, hva så enn Morten
Kuviga forklarer, og kan ikke fattes
til fulle av støv. Og enda vil lille
Morten utlegge det og være som en
slags mellommann mellom støvet
og lyset. Gå vekk, lille Morten far,
du står bare i veien med dig, du står
bare og kaster skygge, så lyset ikke
får rekke frem. Gå hjem til din
mor, Morten, og trekk rullen for
henne eller hjelp din far å hugge
ved—».

OM VI BARE VILLE TA MOT
RÅDET!!

Gabriel Scotts geit

Gabriel Scotts geit jagde kirkegjengerne på flukt. Glimt fra barndommens lyse dager i Høvåg.

Av Sven Kåre Larsen.

Artikkel fra Dagbladet «Sørlandet» 1.februar 1971

«Å, – han var så glad, så glad, han krabbet på fire, han stupte kråke og med ett stod han på benene igjen og stormet på måfå gjennom engen, tvers gjennom duggen og insekt-surret som en fole så kåt og gal. Det var tusen gleder å finne, tusen nye forunderlige ting som han ikke kjente fra før og som han måtte undersøke. Alt var uopdaget og nytt og lå liksom og ventet på ham og hadde gjort det i lang tid. Dørene stod på vid vegg, han kunne gå inn hvor han ville, alle slags skatter lå ødselt utbredt, det var bare å velge og vrake. Han grep etter det ene og det andre og begynte å sanke isammen, han måtte ha alt med syntes han. Og han var full av inntrykk og spørsmål, full av undring over tilværelsen».

Dette utsnittet fra første bind, «Våren», av romantrilogien «En drøm om en drøm» (1940) skulle med all tydelighet gi uttrykk for det vare og åpne sinn Gabriel Scott var besjelet med. Sitatet er et bevis også på den undring ung-gutten viste etter at han kort tid før jul 1882 var kommet til Høvåg fra London, hvor miljøene jo var vidt forskjellige.

Hele sitt lange liv følte Gabriel Scott seg sterkt knyttet til Høvåg og Brekkestø, selv om hans hjem fra 1. verdenskrig kom til å bli «Maagereiret» ved Galtesund. Hvert eneste år måtte han foreta nærmest en «pilgrimsreise» til «sitt barndomsland», for der å leve opp igjen barndommens lyse lek og sorgløshet. Her traff han på sine gode venner fra ungdomsårene, de han hadde hatt så mye moro sammen med, og som står omtalt i så mange av Scotts ypperlige barnebøker, det er nok å nevne «Gutten i røyken», «Hollender-Jo-

nas» og «Tripp-Trapp-Tresko». Alle disse bøkene har mer eller mindre sin bakgrunn i dikterens egen lek, der han selv kom til å bli som en slags «bandefører», i spissen for Stoffer hos lensmannen, og hans egne søsken Kristemann og Maggen. Hans far, sognepresten, likte vel ikke at sønnen ble så braverende, især etter at han og broren fikk anskaffet seg en geit, «Grevinne Goline» ifølge Johannes Snemyr. Denne «Grevinnen» hadde temperamentet i orden. Når folk kom på kirkevei, raste geita avsted og satte etter de arme kirkefolk, som løp og bar seg til stor glede og latter for Gabriel & Co. som sto bak buskene og så.

Tidlig følte Gabriel Scott dikterkallet. Alt som liten viste han anlegg for å skrive. Mens han bodde i prestegården på Høvåg var det vanlig at arbeidsfolk om kveldene samlet seg i kjøkkenet, og fortalte der bl.a. hårreisende spøkelses-historier. Allerede på det tidspunkt hadde Gabriel bestemt seg til å skrive en bok han ville kalle rett og slett «Lit om Spøgelser», men planene ble annerledes. Først i 1911 kom en bok hvor dikteren tok utgangspunkt i hva han hadde hørt i det gamle prestegårdskjøkkenet.

I svært ung alder kom Scott til å føle sterk kontakt med naturen, og likte å vandre rundt i Høvågs skoger eller langs svabergene. Inntrykene vellet innover hans følsomme natur - han fornemmet «suset av uendeligheten», og kom senere til å skildre disse inntrykk på en måte vi aldri glemmer. Det var på denne tiden han kom i kontakt med og ble en svært god venn av pensjonateier Johannes Snemyr på Kvanneid. De to S'er: Scott og Snemyr, ble venner for livet. Snemyr ble av Scott kalt «Sørlandets beste forteller», det har jeg selv sett i et brev Scott skrev til Snemyr. På Kvanneid var litt av en kunstnerkoloni samlet - her traff han Vilhelm Krag, Alexander Kielland, samt flere av våre store bildende kunstnere. Var det da rart at stedet kom til å bety mye for den unge begavede dikteren?

Skjærgårdens folk

betok Scott fordi de var enkle og ufordervede, med en vidunderlig ro over seg, selv om hverdagen kunne bli hard og krevende nok. Mange slike typer kom Scott over i Høvåg, og fikk seg hyggelige passiarer over kaffekoppen. De kunne fortelle om et liv i sorg og glede, slit og savn, men jamre seg, nei, det var ikke deres natur.

Adskillige av Gabriel Scotts bøker har sitt emnevalg hentet fra Høvåg. Selv hadde han i ungdommens år gått som en liten Asbjørnsen og nedtegnet bygdesagn og fortellinger, stoff som senere ble flettet inn i hans bøker. Dette arbeidet huget ham, da han på denne måten kom i forbindelse med forskjellige mennesker. Det å studere menneskers talemåte, oppførsel osv. interesserte Scott, noe som vel kommer tydeligst frem i de to bøkene om fantene. Til tross for at Scott ikke var fylt 20 år da han flyttet fra Høvåg, fikk ikke minst naturinntrykene fra denne herlige skjærgårdsbygda mye å bety for ham. Johannes Snemyr fortalte meg følgende i en samtale: Engang mens Scott satt på et svaberg ved Bliksund, fikk han mens hans blikk vandret utover Kvanneidfjorden, inspirasjonen til diktet «Gråvær», som han tok med i diktsamlingen «Digte» fra 1919, hvor ett av versene lyder:

En sølvgrå skodde siger inn fra havet
og hyller skogene i våte slør -
en lydløs mumlen syder i mit øre
der lyset ebber ut og dagen dør.

Det er, som ånder nogen på mit hjerte
og gjør det bløtt og rikt som engang før.

Jeg stanser op og undres sårt og stille:

- Hvad kan vel livet mere ved mig vilde?

Fra venstre Johannes Snemyr, Gabriel Scott og Johan Kloster, tatt 1948 av Birger Dannevig på trappa til Snemyrs hjem på Kvanneid i Høvåg.

To gode venner. Gabriel Scott og Johannes Snemyr i munter passiar. Snemyr ble av Scott kalt «Sørlandets beste forteller». De hadde kontakt med hverandre hele livet gjennom. Foto: Birger Dannevig.

Scott stående på brygga på Kvanneid. I båten Johannes Snemyr og Johan Kloster.

Gammelt foto av Høvåg gamle prestegård. Ved siden lensmannsgården som i 1950-årene ble flyttet nærmere Kirkekilen.

Nevø Thor om onkel Gabriel

Ved Sven Kåre Larsen.

I Truls Erik Dahls Scott-biografi er tatt med en liten artikkel som Gabriel Scotts nevø, fhv. førsteamanuensis Thor Gabrielsen (barnefødt i Mandal, nå bosatt i hovedstaden) skrev i det amerikanske tidsskriftet «Vikings» i 1951, altså for nær 50 år siden. Artikkelen er så fylt av varme og kjærlighet til Scott at jeg synes dikterens mange venner bør bli delaktige i den. Bildet er tegnet slik: «Med sine 77 år skulle en tro at Scott var en gammel mann. Men for dem som har hatt anledning til å oppleve ham på nært hold i alle de siste ti årene, er det bare å slå fast sannheten i det amerikanske ordtak: «You're never older than you feel» (Du er ikke eldre enn du føler deg som). Og Scott kan umulig føle seg stort eldre enn - ung nok. Å se ham hoppe lettvtint fra brygga ombord i motorbåten, øyestenen sin, og videre fra tilje til tofte og vips opp på bakken, greie med fangelina og dregg, sveive opp, slå fri, bakk og så full fart forover, alt mens han beordrer passasjerene til sine plasser, holder skarp utkikk med andre båter, kommenterer været, forteller en jakthistorie, beretter om Tromøyas fauna og flora og fortid og diskuterer politikk, kunst og den beste måten å

tilberede en eller annen fiskerett på - vel, å oppleve alt dette liv, all denne fysiske og åndelige kapasitet og vitalitet som bobler ut av ham i løpet av en halv time, får en ung mann til å føle seg gammel og avfeldig. Og tross alt dette er ikke Scott noen myldrende bråkmaker som trenger seg på med store fakter og flom av ord. Tvertimot, han er en tilbakeholden, en litt genert sky mann, som trives best hjemme hos seg selv, avskyr selskapsliv og journalister og liker å gå lange turer, oftest alene, men gjerne sammen med en venn. For han er glad i å snakke med dem han kjenner og liker, og særlig er han glad i ungdom som han alltid har tid til å høre på. Og sansen for de etiske verdier, hvor er den i dag? Over dette tema holdt han en flammende nyttårspreken i radioen, som rusket opp i mange sinn og innbrakte ham hilsener og takk fra alle landets kanter. Det er ofte om slike ting vi prater nede i «Maagereiret», om tro og viten, om samfunn og mennesker før og nå og den begredelige språksituasjonen målstreverne har fått landet vårt opp i. Hans hukommelse er skarp og hans karakteristikk av mennesker og forhold han har opplevd, er alltid fascinerende - og fylt av humor. Og humoren er nøkkelen til hans sinns

gjemmer. Han er nemlig en dypt alvorlig mann, og uten det dype alvor ingen virkelig humor.

– Det er en fryd å se hvordan gleden over det komiske bobler frem i Scott. Latteren begynner innenfra, og som den øker og når utover, rister kroppen med, øynene smalner mellom smilerynker, og det rykker i munnvikene og så er latteren der, ikke med bulder og brøl, men med kvekkende hikst, i beste fall understreket med et slag på kneet. Det er så en utenforstående - selv om han kanskje ikke har skjønt visen - må le med. Humoren i Scotts bøker er ekte og folkelig i beste forstand, ikke minst når den slår over i det groteske og fantastiske som hos Pider Ro. Den kan også være dypt ironisk, men den er aldri stikkende, aldri ondskinn.

Scott er på sett og vis romantiker, idealist. Selv om han benekter at menneskene av naturen er gode - riktignok blir de etter hans mening bedre jo opprinneligere de er - tror han at det nytter å kjempe og virke for det gode. Og det er denne tro en føler strømme mot seg i samværet med ham, og i samværet med hans bøker».

Thor Gabrielsen som nærmer seg de 80 år bor nå i et aldershjem i Oslo. Han var en meget anerkjent litterat

Det er nok slik Thor Gabrielsen husker sin onkel.

og en tid gjesteprofessor ved det verdenskjente Harvard University i Massachusetts, USA. Han var ekspert på Henry James, August Strindberg og Henrik Ibsen, og fikk for sitt store arbeid med å utbre norsk kultur i USA selveste St. Olavs-ordenen.

Thor og Gabriel ble etter hvert nær fortrolige, og ingen nålevende person har så mange minner etter Gabriel Scott som Thor Gabrielsen.

Sagn fra Justøen

Denne lille fortellingen er tatt fra «Folkebladet», 24. Årgang, nr. 3, 1903: Av Gabriel Scott

Hvor den store Myr bag «Brekkestø» møder Bakken og Heien ved den østre Ende, stod engang for lang Tid tilbage et lidet Bjelkehus. Meget gamle Mennesker kan erindre Husets Grundmur, der var bygget af smaa Heller og Stenblokke og siden er benyttet til det lange Stengjærde, der løber under Bakken - ellers er alt borte, der vedrører det gamle Hus.

Her boede engang en Mand alene. Om Dagen viste han sig sjelden eller aldrig; men naar Aftenen kom, og den hvide Røg fra Myren drev ind over Huset, kom han ud og gik rundt og lyttet og stirred - saa fortalte ihvertfald Naboerne. Manden var en Dag kommen reisende til Øen - ingen kunde sige hvorfra - saa kjøbte han Jord og tømrede sig Hus; det var igunden alt, Folk vidste om ham. Men som Tiden gik - som Huset bag Myren stod frem gennem Aarene - hviskede man sig imellem underlige Ting om den fremmede, der boed og leved saa stille og udenfor dem alle. Saa forteller Sagnet endvidere om Huset bag Myren: En Aften kom en svær Mand vandrende over Øen. Han opgav at hede Hr. Svans, men var ellers meget studs og faamælende, - kun spurgte han efter Huset ved Myren.

Hr. Svans skal nu have banket paa med sin Stav og raabt følgende tre Gange:

Luk op, luk op i Fandens Navn!

Da slukkedes Lyset i det lille Hus, og Hr. Svans blev staaende udenfor i den tykke, dampende Taage. Og at

ter slog han med sin Stav paa Døren: Jeg er Hr. Svans - kan du mindes det Navn?

Det blev dog saa tidt til lidet Gavn! Men da Døren fremdeles ikke aabnedes, skreg Hr. Svans rasende: Tvi vorde dig, du sorte Hund, saa komme da din sidste Stund!

Og han greb med Kjæmpekræfter en vældig, rund Sten paa Tunet og slog den gennem Døren, saa Splinterne fløi.

Men den Nat hørte Folk et stort Skrig fra Huset bag Myren. Og da de med tændte Hornlygter naaed op, fandt de den fremmede Mand død. Han havde et Knivstik i Halsen og laa tværs over Dørsvillen med Brystkassen aldeles knust. Ved Siden af ham laa en vældig Sten, der var helt rød av Blod.

Der gik straks Bud rundt Øen, at ingen maatte sætte Morderen over Sundet, og Vagt sattes ud, mens Folk væbned sig og drog afsted for at lede efter Morderen.

Den fjerde Dags Morgen fandtes Hr. Svans høit oppe paa en af Heierne under en stor flad Heller, der siden den Tid kaldes «Svanshelleren». Han blev straks bundet og overantvordet i øvrighedens Hænder.

Den Sten, hvormed Hr. Svans knuste den fremmedes Bryst, har indtil denne Tid beholdt Blodets røde Farve, den kan endnu sees i det lange Stengjærde bag Myren. Men Svanshelleren er siden under et sterkt Tordeveir gledet ud i Blindleden.

Pider Ro sittende ved husbåten sin sammen med sin kjære følgesvenn «Ludafisk».

Pider Ro har vært sjømann!

Av Sven Kåre Larsen

Det påstås flere steder at Pider Ro, kjent som hovedperson i Gabriel Scotts «Pider Ro's historier», aldri var til sjøs. Denne påstand er nå gjort til skamme. Jeg har for moro skyld gjennomgått mønstringsarkivene på Statsarkivet i Kristiansand, og her fremgår at han var om bord på fire forskjellige skuter på slutten av 1850- og begynnelsen av 1860-tallet. Den første skuta han frekventerte var briggen «Freya» under kommando av kaptein Axelsen. På dette skipet var han i tidsrommet 20. januar til 26.

september 1858. Dernest var han jungmann på «Urda» av Lillesand under kaptein H.M Røhr fra 7. februar til 10. juli 1860. Fra denne skuta rømte han i Lisboa, og var utenlands i hele to år. Det fremgår ikke hvor han oppholdt seg denne tiden. Han var så hjemme noen år, sannsynligvis i Mandal. I tidsrommet 20. september til 14. desember 1864 var han om bord på skonnerten «Fraternitas» under kaptein O. Olsen. Det interessante er at min oldefar, Christen Henriksen Sodefjed (1847-1930) seilte på samme skute som dekksgutt og akkurat på samme tid som Pider

Ro. Så disse to har altså kjent hverandre. «Fraternitas» var første skute oldefar seilte på, men fortsatte som sjømann helt frem til 1887, altså i hele 23 år. Den siste skute jeg har funnet at Pider Ro seilte med var galeasen «Brødrene» under kaptein J. Jørgensen, og her hadde Pider sitt virke i tiden 4. september 1866 til 11. juli 1867. Med andre ord var gamle Pider til sjøs i 26 måneder, eller 2 år og 2 måneder. Så sjølivet var altså ikke oppdiktet eller kunstig for ham på noen måte.

Tancred Ibsen om «Fant»

Redigert av Sven Kåre Larsen

I 1976 utgav Tancred Ibsen, barnebar av Norges to diktergiganter, Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson, en herlig selvbiografi han kalte «Tro det eller ei» (Gyldendals forlag). Han var da 83 år gammel og sprek som en ungfule. Og ikke minst: tanken var krystallklar! Boka forteller til fulle om en mann som hadde opplevd svært mye, bl.a. vier han stor plass for de filmer som han kom til å regissere, og som står som klassikere i norsk filmkunst. Selvfølgelig streifer han «Fant», bygget på bind En av Gabriel Scotts «Fant - Fændrik». Da jeg regnet med at mange kan ha interesse av å lese hva han skriver om filmen, hitsetter jeg et redigert utdrag:

– I september 1935 oppsøkte jeg forfatteren Gabriel Scott for å forhandle om kjøp av filmretten til hans roman «Fant». Gabriel Scott var villig til å selge filmretten, men satte den absolutte betingelse at hovedpersonen i boken, Fændrik, ikke fikk slippe fra det med livet, da han ble innhentet av skjebnen. Ellers hadde han intet imot at jeg innførte en ny og for filmen nødvendig person, fiskeren Oskar, som gjorde at filmen allikevel fikk en happy end. Filmen ble helt og holdent finansiert av Norsk Film A/S, for et filmprosjekt fikk den gang ingen støtte av staten.

– Sammen med skuespillerne Alfred Maurstad, Sonja Wigert, Lars Tvinde, Guri Stormoen,

Henny Skjønberg og Oscar Egeden-Nissen samt Titus Vibe Müller som min assistent og en teknisk stab på elleve drog jeg til Grimstad, for naturligvis måtte eksteriørene tas på Sørlandet. – Jeg hadde kalkulert med førti godværsdager og én stormdag til eksteriørropptakene – og selvsagt en del regnværsdager innimellom. Men det ble førti solskinnsdager, kun avbrutt av to regnværsdager – og de kom på to søndager!

Vårt tekniske utstyr kunne ikke vært mer primitivt enn det var, og ble plassert i den ene av de to «fantebåtene» vi hadde leiet. – Disse filmukene på Sørlandet står for meg som en uforglemmelig tid! Hver morgen å våkne til ønskevær – bli hilst god morgen av glade, opplagte arbeidskamerater – seilases i de to fanteskøytene, ut til holmer og skjær som lå lik en skigard mot det uendelige hav, mens Alfred spilte på sin fele, akkompagnert av lysmester «Didrik» på sitt trekkspill, alltid samme henrivende, skjønne melodi, – lunchpausene ute på en holme eller i en lun vik. – Alfred var et vidunder i rollen som Fændrik, den sjarmfulle slabbedask, full av faenskap, tyvaktig, feig og brutal i sin egoisme! Også de øvrige rolleinnhaverne gikk helt og holdent inn for sine oppgaver og ikke uten kjennskap til miljøet; for i en vik ikke langt fra Lillesand lå det to fantebåter, og takket være Alfred ble vi tatt vel imot. Vi fikk komme under dekk og se alt rotet, og det ble snakket åpent om

så å si alt. Den eldste av dem, som også var lederen, høvdingen, og hans nærmeste var invitert til urpremierer på filmen i Grimstad, en ære vi mente byen fortjente for sin store elskverdighet under filmingen. Høvdingen sa at alt som ble sagt og gjort i filmen, like godt kunne ha hendt i virkeligheten, – i fantens verden.

Det hender nesten alltid noe uforutsett under en filminnspilling – som da Joachim Holst-Jensen, som ferierte i nærheten, plutselig dukket opp for å hilse på. I en fei ble han iført fanteklær og sminket til figuren «Rump-Anders», og kanskje den morsomste av filmens scener ble rett og slett improvisert av Alfred og ham. Ellers hendte det at to senere store skuespillere hadde sin debut i denne filmen: Toralv Maurstad og Espen Skjønberg, henholdsvis ti og tolv år, som to uregjerlige fantunger. Toralvs første scene var der han en tidlig morgentid kom opp på dekk, fortet seg bort til rekka og «slo lens». Dernest sloss han med Espen, og de fortsatte å sloss i sjøen etter å være hivd over bord.

Filmen hadde premiere i Oslo på Eldorado i desember 1937. Den fikk en blandet mottagelse. Men det var én ting de strenge «forståseg-på-ere» var enig om, og det var at Alfred var enestående som Fændrik. Bare ikke Aftenposten, som skrev at han var «altfor spretten, mindre hallingkast og dypere innlevelse i fantefolkets egenart hadde styrket prestasjonen». – Men ellers var det skjønne enighet om at skuespillerprestasjonene var fremragende, særlig da Lars Tvinde som «Sebalduš sjel» og Guri Stormoen

som den mektige «Mathilde». Sonja Wigert mener noen er «stillferdig og pen – men farveløs», – andre at hun er «yndig, sky og vakker og fyller udmerket sin rolle».

Ellers er det ganske forunderlig hvordan en og samme ting kan bli forskjellig bedømt, Aftenposten sier at «natursceneriene er fyllekalk mellom scenene – fotografiene kunne vært dirigert med større fantasi». Morgenbladet mener at «Sørlandets herlighet er nettopp en naturlig bakgrunn for handlingen». Tidens Tegn: «Tancred Ibsens regi er helt storartet, den får en av og til til å steile av beundring». Hamar Stiftstidende: – men ellers har ikke filmens folk forstått meget av Gabriel Scotts roman – alt drukner i bajassmessig grovkomikk». Bergens Aftenblad: «Filmen står så uendelig langt over alt hva vi hittil har sett av norsk film at en fristes til å ta sterkt i og kalle den for et virkelig fremragende verk». Sjøfartstidende: «Endelig en fulltreffer av en norsk film! Ved fornuftige tillempninger av Gabriel Scotts roman «Fant» har Tancred Ibsen gjort et ypperlig filmstoff ut av den, og som iscenesetter har hans talent her et helt moment gjennombrudd».

– Samme år hadde filmen også premiere i Stockholm. «En norsk storfilm», er Aftenbladets store overskrift, og avisen fortsetter: «Tydeligen bør man inte döma Tancred Ibsen efter de filmer han har varit medskyldig i her i Sverige. Det har bara varit en «läre» som han har tagit med sig. «Fant» er blivit ett vresigt tjuusande bild-epos». Stockholmstidningen: «En mycket intressant film – Tancred Ibsen har skött regien och i stort sett lyckats

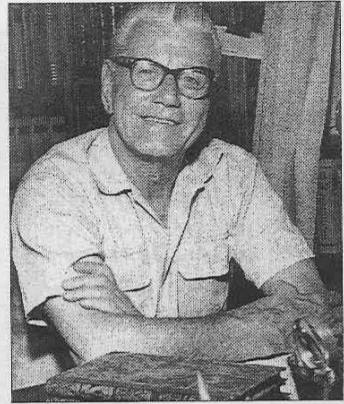

Foto av Tancred Ibsen, hentet fra hans selvbiografi «Tro det eller ei», utgitt på Gyldendal Norsk Forlag 1976.

skjänka den rätta stemningen». – Svenska Dagbladet: «Den er faktisk en filmhendelse på grunn av objektiva fortjenster». Dagens Nyheter: «Detta var verkligen en överraskning – en grupp människor så levande och naturlig skildrade at man inte ett ögonblick slemper sitt interesse for dem. Det er must och färg och stärke tag i filmen, realistiska slagsmål – vissa scener har også ett stärkt sensuelt innslag, något moralisk pjask forekommer inte – inga overdrifter åt andra hållet heller – Alfred Maurstad er vidunderlig helt enkelt. – En minnesverd film!». «– I Danmark var det ingen kino som ville ha filmen. Kinocierne syntes den var GRUSOM.

Brev fra formannen i Gabriel Scott Selskabet (årsmelding)
Fortsettes fra side 1.

Avisen Agderposten som også feiret sine 125 år i -99, oppleves som en varm venn av Gabriel Scott og bidrar til at Gabriel Scott og hans forfatterskap ikke er glemt, helt uavhengig av Gabriel Scott-Selskabet. Og det er vi glade for. Men de støtter oss også. De møtte f.eks. opp for å referere da vi en dag i begynnelsen av juni fikk være til stede ved åpningen av en ny restaurant i Kristiansand, med det klingende navn Pider Ro! Og hvorfor ville vi være der? Jo, fordi det var akkurat like før Pider Ro-boka skulle utgis av Selskabet. I samme åndedrag kan fortelles at kunstneren Ole Kristian Herwell har prydet denne restauranten slik at den virkelig har et Pider Ro-preg. Den samme kunstner har også på et par andre tilstelninger vi har hatt, «pyntet opp» med salgsutstilling av sine maritime kunstverk – Herwell, et navn å merke seg.

Senere i juni hadde vi en «fantetur» sammen med Øyestad Historielag og Småbåtlaget i Arendal. Til tross for dårlig vær hadde vi som møte opp, en fin kveld. Gabriel Scott-Dagene 3. -5. september, med vekt på Scott som dramatiker, var alt i alt vellykket, selv om vi godt kunne spart oss fremvisningen av tre Scott-filmer. Disse trakk nesten ikke folk, men det gjorde til gjengjeld Dramatisk Selskab fra Kristiansand som fremførte komedien «Himmeluret» på Brekkekjær Pensjonat. I oktober hadde vi på ny en tur med

Øyestad Historielag der vi fikk se steder som er beskrevet i Jernbyrden. Og i november åpnet Elisabeth G. Axelssen og Eilif Hertel-Aas atter en gang sitt hjem på prestegården i Høvåg, der Scott bodde som barn. En hyggelig førjulskveld ble det.

Mens vi snakker om prestegården, må det nevnes at i høst ga vi ut enda en bok av Gabriel Scott: Det spøker. Historier fra det gamle prestegårdskjøkken.(1911). Det betyr at vi i året 1999 kom ut med to bøker, den andre er den tidligere nevnte Pider Ro's historier. Annetsteds i Treskoposten finner du oversikt over de bøkene vi nå har til salgs.

Hva synes våre medlemmer om de som styrer Gabriel Scott Selskabet? Vi er svært interessert i hvordan medlemmene opplever kontakten med oss. Treskoposten er et kontaktblad som kommer ut to ganger i året. Vi har en redaktør som finner frem det utroligste av stoff om og av Gabriel Scott. Vi forstår ikke hvordan han får tak i alt dette. Og vi er svært taknemlige for å ha ham som skribent og hjelper. Ingen kan erstatte han på dette området.

Men hva med kontakten ellers? Ønsker medlemmene mer kontakt i form av brev i løpet av året? I 1999 fikk eksempelvis medlemmene ikke noe eget brev om septemberdagene. Det måtte leses i Treskoposten. Var dette dumt? Som formann føler jeg vel det. Det ville være fint å få respons på dette. Skriv til oss, du finner adresser i bladet her.

Siden januar i fjor er medlemstallet nesten fordoblet, fra 75 til ca 140, noe som er svært hyggelig. Men

dette betyr at utgifter til brev og liknende blir ganske store. På årsmøtet kommer vi til å foreslå en økning av medlemsavgiften til 150 kroner. Vi regner med at dette ikke er så veldig brutalt. Et medlem som benytter muligheten til å kjøpe Scott-bøker via Selskabet med 30 % rabatt, kan jo risikere å ha inntjent avgiften ved kjøp av to eller tre av våre bøker. Planene for våren 2000

Det første som skal skje i år 2000, er årsmøtet 26. februar. Denne gang henlegger vi møtet til en lørdag midt på dagen, slik at flest mulig tilreisende kan benytte seg av det. Stedet er Brekkekjær, der det også er mulig å overnatte. Husk å melde deg på innen 18. februar hvis du er interessert i å komme, så vil du få tilsendt sakspapirene.

Programmet ellers for nærmeste fremtid står annetsteds i avisen vår. Her skal bare tilføyes at det kommer eget brev for våren når programmet er fastlåst. Det gjelder både 8. marskvelden i Arendal og besøket til Gaupholmen i Brekkestø. Når det gjelder Scott-Dagene i september, vil de i år starte allerede 31. august – dette fordi det var eneste måten å få med oss Jakob Jervell.

Til slutt gjentar jeg oppfordringen om å kontakte oss om tanker eller forslag du har, helst før årsmøtet i slutten av februar.

Vennlig hilsen
Bjørge Adine Michalsen

Vi tilbyr nå disse bøkene:

Hollender- Jonas	Kr. 98,-
Pider Ro's historier	Kr. 148,-
Det spøker	Kr. 248,-
Jernbyrden	Kr. 298,-

Frakt kommer i tillegg til prisen. Det gis 30 % rabatt til medlemmer.

GABRIEL SCOTT SELSKABET

Gabriel Scott Selskabets styre:

Formann: Bjørge Adine Michalsen, Taubaneveien 17, 4825 Arendal
Kasserer: Anders Bjørnholmen, Nygårdsgt. 8, 4790 Lillesand
Sekretær: Elisabeth Dobej, Brekkekjær Pensjonat, 4780 Brekkestø
Styremedlemmer:

Anstein Nørsett, Engkjær 32, 4790 Lillesand

Olav Kviti, Konsul Wilds vei 24, 4621 Kristiansand

Bokansvarlig: Ingjerd Modal, Vesterhus, 4770 Høvåg

Redaktør Treskoposten: Sven Kåre Larsen, Ådnevik, 4639 Kr.Sand

Bli medlem av Gabriel Scott Selskabet

Ta kontakt med Bjørge Adine Michalsen (37 09 42 00), eller Elisabeth Dobej på Brekkekjær Pensjonat (tlf. 37 27 52 20)

JA! Jeg kjenner Gabriel Scott og ønsker medlemskap i Gabriel Scott Selskabet

Navn _____
Adresse _____
Postnr./ sted _____

Kupongen sendes: Gabriel Scott Selskabet 4770 Høvåg